

Papers de l'arxiu

CASOS DE RÀBIA A SOLSONA. 1833. VENENO RABIOSO

M. Àngels GALLEGOS i PANIELLO

Arxiu Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya

RESUM: La documentació sobre casuística concreta de casos de ràbia a Catalunya a començaments del segle XIX és molt escassa. Aquí s'aporta un relat del metge Joan Serra, de Solsona, tramès l'any 1833 a l'Acadèmia de Medicina de Barcelona, sobre diversos casos en aquell partit. Una de les víctimes, una dona gran, ajudada per una altra dona, va matar el gos a cops de bastó, dient-li "jo m'he de morir però tu també moriràs". Es recorda un cas semblant, a Òdena (Anoia) el 1844 en que un home fort ofega el gos agafant-lo pel coll, dient una frase semblant.

Paraules clau. Ràbia. Catalunya. Solsona Joan Serra. Reial Acadèmia de Medicina.

Es transcriu un document manuscrit, del fons arxivístic de la Reial Acadèmia de Medicina, de l'any 1833 sobre diversos casos de ràbia a Solsona i pobles del voltant, escrit pel metge de Solsona Sr. Joan Serra (1).

Titulat "Veneno rabioso", explica el cas d'un gos rabios que havia mossegat varies persones i animals en tres pobles diferents. Als pocs dies es presentà una senyora amb una cama presumptament mossegada, la qual examina veient que no hi ha ferida. Li fa prevenció que cremi tot allò que el gos hagi mossegat i se li dona instruccions perquè reconegui la simptomatologia en el cas de mínima sospita. Li prescriu banys casolans, càmbora (2), llet i serenor d'esperit.

En el document s'entreveu l'alarma social i suggestió que hi havia vers la ràbia, ja que en un principi pensa que la senyora no vol ensenyar-li la ferida per por als terribles tractaments a que es veien sotmeses les víctimes mossegades, que ell mateix reconeix haver explicat. ...*"Temiendo que no me ocultase el mal por haberme oido decir que la cura de este mal era horrosa(sic) y cruel, quise cercionarme y registré dicha pierna y ciertamente no se conoció nada de herida."*...

L'Edicte més proper a la data del document, que s'ha trobat a l'arxiu és de l'any 1830 (3). És el Pla preservatiu i curatiu de la ràbia o hidrofòbia, document de 4 fulls impresos, prescrit per la Reial Acadèmia de Medicina Pràctica de Barcelona, llegint-lo s'entén el pànic....*"si el lobo ó perro han mordido á algun hombre, inmediata-*

mente debe destruirse el virus..., lo que es fácil quemandola con un boton de fuego"...

El mateix dia de la carta es presenten tres mossegats més, dues dones i un xicot, que són examinats per dos Facultatius.

Denúncia que tots ells i d'altres, han anat a veure prèviament un "Seteno Saludador" (4) i se'n fa creus que pensin que han quedat curats.

L'últim cas relatat és en un altre poble, una senyora vella que abraçant-se al gos i agafant-lo per les orelles li va dir: - *"Jo he de morir però també moriras tu"*. Finalment ella i una altra senyora amb un pal acaben amb el gos. Un cas similar passaria uns anys després a Òdena, l'any 1844, en el qual explica que un home valent que va lluitar contra el gos, fins ofegar-lo mentre li deia: *"Moriré pero no morderás a otro"*(5).

La transcripció:

Arxiu RAMC. 1833 / lligall 27 / doc. 80

Veneno Rabioso

Hace pocos días que un perro rabioso mordió á varias personas y animales en tres distintos pueblos. Pasados algunos dias se me presentó una muger mordida en una pierna: però que no se conocia nada. La media y guardapiés muy derrotados. Temiendo que no me ocultase el mal por haberme oido decir que la cura de este mal era horrosa y cruel, quise cercionarme y registré dicha pierna y ciertamente no se conoció nada de herida. La previne que quemase todo cuanto hubiese mordido el perro: Le di señas para que conociese de antemano (si por desgracia apareciese) el primer y mas leve vestigio de rabia y me avisase inmediatamente.

Le dispuse baños caseros, reanimantes, camfora y leche y sobre todo serenidad de espíritu.

Hoy se han presentado tres mordidos: á saber dos mugeres y un muchacho, quienes estan en manos de otros dos Facultativos.

Estos infelices y otros varios que no se han visto, estan en una creencia pertinaz con un Seteno Saludador que llaman y que quedan curados sin otro socorro; Ojala fuese como creen!

Al ultimo Pueblo que llegó el mordió á una muger vieja, y esta (cosa rara, pero mas admirable) se abrazo con el perro, con las manos le cogió ambas orejas y proferió estas palabras: Jo he de morir pero també moriras tu. Se puso a gritar la muger con un palo y las dos acabaron con el perro.

Quedo enterado de los buenos (no merecidos) obsequios con que me honra esa Real Academia. Dios la prospere para ocuparse por el bien de la humanidad, como lo desea el filiado.

Juan Serra

Solsona 7 Marzo de 1833.

M. I. S. de la R. Academia de Medicina

Conclusions:

Es tracta d'un document relativament curt, els fets relatats són parcials, no dóna noms dels altres pobles, no dóna un nom concret de persones i animals atacats, no hi ha cap explicació de si s'han curat o no i tampoc dels tractaments fets. Tampoc explica com acaba el cas de les senyores que van lluitar contra el gos rabiós.

Sabem que durant l'any 1833 a l'Acadèmia només arriben notícies d'aquests atacs a Solsona. I d'un cas relatat pel Dr. Josep Tàpies d'Igualada de l'any 1845 en el qual explica que durant l'any 1833 hi va haver un cas en el qual morí un nen de tretze anys als 41 dies de ser mossegat per un gos de presa (4).

Bibliografia:

- (1) Signa Joan Serra, Llicenciat en Medicina a la Universitat de Cervera el 14 de març de 1798. Registrat en el partit de Solsona l'any 1835, exercint a Solsona. Subdelegat. Consta en la Revista Gimbernat, 2008 (*), vol. 49, pàg. 172. Autor: Jacint Corbella, amb el títol: "Metges i cirurgians de la conca alta del Llobregat entre 1831 i 1835, segons el registre de l'Acadèmia de Medicina (partits mèdics de Berga, Solsona i Cardona) (Arxiu RAMC, 1835, 17/201.202).
- (2) La càmbora extreta de la fusta del camforer va ser un producte molt popular al qual se li atribuïen funcions sedants, antipútrides, anafrodisíaqes, revulsives i analgèsiques, també com a estimulant cardíac i respiratori, es podia aplicar com a pomada, adhesiu, oli, alcohol, cigarretes o ensumar com el rapè. Tal com recollia François Vincent Raspail en el seu Manual de Salut. (Jacint Corbella, "François Vincent Raspail (Carpentras, 1794-ARCUEIL, 1878). El Manual de la Salut. Difusió i influència a Catalunya". Revista RAMC. 2015 (2), pp. 72-75).
- (3) Arxiu RAMC. 1830 / lligall 7 / doc. 23
- (4) Veure l'article "La Medicina Popular en Catalunya" de Martí i Pérez, Josep a la pàgina 84 fa referència als setens saludadors "Otra de las creencias más tradicionales es la de atribuir dotes curativas de tipo bastante general al séptimo o séptima de siete hermanos del mismo sexo siendo entonces denominados setens". Ref: Comelles, Josep M., Medicina, malaltia i salut a Catalunya. En: Tradicions i Llegendes (obra colectiva), Barcelona 1982, vol. 1, p. 161.
<http://digital.csic.es/bitstream/10261/38055/1/JMartí-1988-LA%20MEDICINA%20POPULAR%20EN%20CATALU%C3%91A.....pdf> (vist el 28.07.2016).
- (5) Arxiu RAMC. 1845 / lligall 27 / doc. 144

El manuscrit:

Arxiu RAMC. 1833/ lligall 12 doc. 80

"Tots carats, manicomis, tan
 fons y hots y abas tals se
 unitat de espíritus. *Seg* de
 han pudentes tals maldades
 a tals del miquel y en un
 chuch, quins tals en ma-
 nats de tals del tals tals tals
 tals
 infelicit y tals tals tals
 a han tals, tals en una
 començ, pudentes tals tals
 tals a tals tals tals tals
 tals y qui quiden tals tals
 tals tals tals tals tals
 tals tals!
 Al ultims tals
 qui tals el pens, tals a
 tals tals tals y tals tals
 tals, tals tals tals tals
 a tals tals el pens, tals tals
 tals tals tals tals tals
 y pudent tals tals tals

En la de moria per tals
manicats tals de pens a quins
la pens, tals tals tals tals
un pens y tals tals tals tals
con el pens
Quins tals tals de la
hanas tals tals tals tals
con qui un hanas tals tals
tals tals tals la pens
para tals tals per el bien de
la humanitat, tals tals tals
de tals tals
Juan Solsona!
Solsona 7 de Mayo de 1833
M. P. S. de la A. Academia de Solsona A